

Załącznik nr 2 do uchwały nr 30 Komitetu Monitorującego Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021 – 2027 z dnia 6 czerwca 2023 roku

Roczny Plan Działania na rok: 2023

Tytuł lub zakres projektu: Wspieranie dostępności edukacji dla dzieci i młodzieży

Wersja fiszki: 1

Numer i data uchwały Komitetu Monitorującego: uchwała nr 30 z dnia 6 czerwca 2023 roku

Informacje o instytucji opracowującej fiszkę

Numer i nazwa priorytetu: 1 - Umiejętności

Instytucja: Ministerstwo Edukacji i Nauki

Dane kontaktowe osoby do kontaktów roboczych: Rafał Lawenda, rafal.lawenda@mein.gov.pl, tel.: 22 347 43 74

Numer i nazwa działania FERS: Działanie 01.06; Edukacja włączająca

Fiszka projektu wybranego w sposób niekonkurencyjny

Podstawowe informacje o projekcie

Typ projektu FERS: Edukacja włączająca

Podmiot, który będzie wnioskodawcą: Instytut Badań Edukacyjnych

Uzasadnienie wyboru projektu w sposób niekonkurencyjny oraz wyboru podmiotu, który będzie wnioskodawcą:

Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. z 2020 r. poz. 818, z późn. zm.) przewiduje możliwość wyboru projektów w sposób niekonkurencyjny, jeżeli projekty te m.in. mają strategiczne znaczenie dla społeczno-gospodarczego rozwoju kraju (...) (art. 44 ust. 2 pkt 2 ww. ustawy).

Przedmiotowy projekt spełnia ten warunek, ponieważ:

- 1) jest wprost powiązany ze Zintegrowaną Strategią Umiejętności 2030 oraz odpowiada na potrzeby w niej wskazane, przede wszystkim w zakresie:
 - dostarczenia narzędzi, które pozwolą na wyrównywanie szans w dostępie do rozwoju i możliwości wykorzystania umiejętności: podnoszenie jakości i promocja edukacji włączającej, ze szczególnym uwzględnieniem przygotowania dzieci, młodzieży i dorosłych z niepełnosprawnościami do wejścia na rynek pracy;
 - wspierania rozwoju umiejętności zawodowych kadr uczących w edukacji formalnej: wzmocnienie oferty doskonalenia w kontekście potrzeb związanych z zapewnieniem wysokiej jakości edukacji włączającej;
- 2) obejmuje zestaw działań mających na celu operacjonalizację założeń opracowanych w projekcie pn. „Wspieranie podnoszenia jakości edukacji włączającej”, realizowanym przez MEiN w ramach Programu Wspierania Reform Strukturalnych Komisji Europejskiej oraz wybranych rozwiązań zaproponowanych w załączniku do ww. założeń pn. „Model Edukacji dla Wszystkich” (MEW). Model zakłada organizację kształcenia i wychowania, która zapewni rzeczywiste włączenie i integrację

społeczną wszystkich dzieci i osób uczących się, z uwzględnieniem różnicowania ich potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uwarunkowanych różnymi przyczynami, np. stanem zdrowia lub niepełnosprawnością;

- 3) wesprze wdrażanie zmian legislacyjnych, które przygotowywane są przez MEiN (projekt ustawy o wsparciu dzieci, uczniów i rodzin, wpis do wykazu prac legislacyjnych Rady Ministrów pod numerem UD 319).

IBE jako instytut badawczy nadzorowany przez MEiN dysponuje zasobami kadrowymi, jak i doświadczeniem niezbędnymi do realizacji działań zaplanowanych w projekcie. Naukowo-metodyczny charakter przedsięwzięcia wymaga zaangażowania podmiotu łączącego doświadczenia naukowo-badawcze z pragmatyką edukacyjną i perspektywą implementacji wypracowanych rezultatów do codziennej praktyki przedszkoli, szkół i placówek.

IBE posiada doświadczenie w prowadzeniu badań dotyczących jakości systemu edukacji. W latach 2010-2015 IBE realizował projekt pn. „Badanie jakości i efektywności edukacji oraz instytucjonalizacja zaplecza badawczego” (PO KL). Jego głównym celem było wzmocnienie systemu edukacji w zakresie badań edukacyjnych. W jego czasie realizowano szereg działań dotyczących problematyki psychologicznych i pedagogicznych uwarunkowań osiągnięć szkolnych, a także opracowano 5 raportów o stanie edukacji. Zrealizowano także 8 badań, których celem było opracowanie, przeprowadzenie normalizacji oraz upowszechnienie wystandaryzowanych narzędzi diagnostycznych przeznaczonych do oceny funkcjonowania poznawczego i społeczno-emocjonalnego dzieci i młodzieży w poradniach psychologiczno-pedagogicznych. W efekcie IBE opracował, znormalizował i udostępnił poradniom psychologiczno-pedagogicznym 10 zestawów narzędzi diagnostycznych do diagnozy funkcji poznawczych, 1 zestaw do diagnozy rozwoju społeczno-emocjonalnego wraz z podręcznikami oraz 1 zestaw materiałów

terapeutycznych, a także liczne materiały o charakterze postdiagnostycznym przeznaczone dla nauczycieli i rodziców. W latach 2018-2022 IBE w partnerstwie z Uniwersytetem SWPS zrealizował w ramach PO WER projekt pn. „Opracowanie i upowszechnienie narzędzi diagnostycznych do oceny zdolności poznawczych dzieci i młodzieży”. W ramach projektu przygotowano narzędzia do diagnozy funkcjonalnej uczniów i uczennic ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE), w tym uczniów i uczennic zdolnych wraz z towarzyszącym im pakietem materiałów postdiagnostycznych. W ramach projektu opracowano nowoczesną baterię testów komputerowych do pomiaru zdolności poznawczych, zestaw kilkunastu kwestionariuszy dla rodziców i nauczycieli i nauczycielek, pakiet instrukcji i podręczników testowych. Wszystkie testy oraz materiały postdiagnostyczne zostały zaprojektowane zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania oraz dostosowane do potrzeb uczniów i uczennic z niepełnosprawnościami i SPE. W ramach tego projektu IBE opracował także zestaw materiałów szkoleniowych dla pracowników i pracownic poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz przeprowadził cykl szkoleń. Ponadto przeszkolono ponad 300 normalizatorów – psychologów i psycholożek, którzy prowadzili badania standaryzacyjne z wykorzystaniem przygotowanej aplikacji diagnostycznej.

Przygotowanie i wdrożenie projektu wymaga zaangażowania przedstawicieli i przedstawicielek MEiN, uczelni, organizacji pozarządowych i kuratoriów oświaty, a także pracowników i pracownic przedszkoli, szkół i placówek systemu oświaty oraz innych sektorów - dotychczasowe praktyki IBE w zakresie prowadzenia konsultacji stanowią istotny atut. Ponadto projekt zakłada moduł badawczy, a know how zdobyte przez IBE podczas realizacji licznych działań w obszarze edukacji jest kluczowe. Kadre IBE stanowią osoby z doświadczeniem w realizacji badań, dorobkiem

naukowym udokumentowanym licznymi publikacjami zarówno o charakterze naukowym, jak i popularyzatorskim.

Cel szczegółowy FERS, w ramach którego projekt będzie realizowany

ESO4.6. Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami (EFS+)

Cel główny projektu

Celem projektu jest:

- wypracowanie i zwalidowanie rozwiązań metodycznych i organizacyjnych wspierających dostępność edukacji dla dzieci i młodzieży;
- rozwijanie kompetencji kadr systemu oświaty w obszarze pracy z dziećmi oraz uczniami i uczennicami z uwzględnieniem zróżnicowania ich potrzeb edukacyjnych i rozwojowych.

Identyfikacja problemów i wyzwań:

Pomimo istniejących ogólnych ram legislacyjno-organizacyjnych¹, a także dotychczas podejmowanych przez MEiN działań na rzecz wyrównywania

¹ Prawa te zostały określone w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (w szczególności art. 31, 32, 70 i 72), Konwencji o prawach dziecka (Dz. U. z 1991 r. Nr 120 poz. 526, z późn. zm.), Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169 oraz z 2018 r. poz. 1217),

szans edukacyjnych wszystkich dzieci, uczniów i uczennic, nadal identyfikowane są trudności w realizacji przepisów prawa w codziennej praktyce przedszkoli, szkół i placówek w zakresie zadań związanych z realizacją potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dzieci, uczniów i uczennic oraz ich rodzin. Bariery w zakresie dostępu do odpowiedniego wsparcia w procesie kształcenia występują zarówno w przypadku uczniów i uczennic doświadczających trudności w uczeniu się, np. wynikających z niepełnosprawności, jak też uczniów i uczennic szczególnie uzdolnionych. Potwierdzają to wyniki badań naukowych² oraz kontroli prowadzonych

ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082, z późn. zm.) oraz ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2021 r. poz. 1915, z późn. zm.).

² W roku szkolnym 2020/2021 w ramach nadzoru pedagogicznego w szkołach monitorowano uwzględnianie zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych uczniów w procesie kształcenia. Na zlecenie MEiN wyniki monitorowania zostały poddane analizie przez Instytut Badań Edukacyjnych. Raport z tych analiz zawiera szereg rekomendacji dotyczących koniecznych zmian. Również „Raport merytoryczny. Edukacja włączająca – bilans otwarcia 2020”

(<https://www.ore.edu.pl/2021/10/raport-edukacja-wlaczajaca-w-polsce/>),

opracowany na podstawie analiz prowadzonych przez Ośrodek Rozwoju Edukacji, wskazuje na obszary, które wymagają interwencji i zmian. W roku szkolnym 2020/2021 prowadzone było przez Uniwersytet Śląski badanie „Analiza praktyki szkolnej i charakterystyka szkoły efektywnie realizującej edukację włączającą w praktyce”

(<https://www.ore.edu.pl/2021/11/analiza-praktyki-szkolnej-i-charakterystyka-szkoly-efektywnie-realizujacej-edukacje-wlaczajaca-w-praktyce-raport-z-badan/>). Przedstawiono w nim rozwiązania zastosowane

przez Najwyższą Izbę Kontroli³ i Biuro Rzecznika Praw Dziecka⁴. Rekomendacje dotyczące sposobu przewyciężenia barier w zakresie dostępu do wsparcia edukacyjnego i specjalistycznego były także formułowane w toku m.in. prac komisji i zespołów eksperckich⁵ oraz badań i analiz naukowych⁶. Ponadto były również zgłaszane przez różne

w praktyce w wybranych szkołach, które pozytywnie wpłynęły na jakość kształcenia i włączenia.

³ M.in. kontrole NIK: Realizacja zadań narodowego programu ochrony zdrowia psychicznego, (2016), Kształcenie uczniów z niepełnosprawnościami (2017), Przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela. Informacja o wynikach kontroli (2017), Wspieranie kształcenia specjalnego uczniów z niepełnosprawnościami w ogólnodostępnych szkołach i przedszkolach (2017).

⁴ Informacje o działalności Rzecznika Praw Dziecka w danym roku kalendarzowym.

⁵ Prace zespołów roboczych powoływanych przez Ministra Edukacji Narodowej, Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka. Ponadto Białek, I. (2012) Świadomość niepełnosprawności – system wsparcia nauczycieli, w: „Równe szanse w dostępie do edukacji osób z niepełnosprawnościami. Analiza i zalecenia” (2012), Biuletyn Rzecznika Praw Obywatelskich 2012 Nr 7, s. 111-119 oraz Białek, I., Nowak-Adamczyk, D. (2012), w: „Równe szanse w dostępie do edukacji osób z niepełnosprawnościami. Analiza i zalecenia” (2012), Biuletyn Rzecznika Praw Obywatelskich 2012 Nr 7, s. 11-18.

⁶ Sochańska-Kawiecka, M., Makowska-Belta, E., Milczarek, D., Morysińska, A., Zielińska, D. A. (2015), „Włączający system edukacji i rynku pracy – rekomendacje dla polityki publicznej”, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa; Brzezińska A. I., Rękosiewicz M., (2016), „Wczesne

środowiska podczas konsultacji społecznych, debat oświatowych, kongresów osób z niepełnosprawnościami, konferencji, warsztatów oraz spotkań informacyjno-konsultacyjnych prowadzonych przez resort oświaty i wychowania. Zalecenia dla Polski w zakresie edukacji osób z niepełnosprawnościami sformułował również Komitet ds. Osób

wspomaganie dziecka z perspektywy psychologii rozwoju”, [w:] Bąbka J., Brzezińska A. I. (red.), „Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka w polskiej i międzynarodowej perspektywie”, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, s. 11–21; Chrzanowska I., (2015), „Pedagogika specjalna. Od tradycji do współczesności”, Kraków: Impuls, s. 566; Głodkowska J., (2010), „Dydaktyka specjalna w przygotowaniu do kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”, Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, s. 14; Domagała-Zyśk E., (2019), „Kształcenie nauczycieli w kontekście edukacji uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – przegląd badań”, Warszawa: Ministerstwo Edukacji Narodowej, s. 3–4; Teresa Lewandowska-Kidoń, „Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w szkole jako szansa na przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego”, *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio J. Paedagogia-Psychologia*, vol. XXXII, 2, 2019; B. Kanclerz, „Realizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole – założenia systemowe a rzeczywistość edukacyjna”, *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze* 2020, 588 (3): 16-25; M. Zaorska, „Integracja społeczna i edukacja integracyjna w opinii nauczycieli oraz rodziców uczniów klas ósmych ogólnodostępnej szkoły podstawowej”, *Niepełnosprawność. Dyskursy pedagogiki specjalnej* Nr 37/2020; Zofia Palak, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, „Tendencje w edukacji dzieci z niepełnosprawnością – szanse i zagrożenia, *lubelski rocznik pedagogiczny*”, t. XXXVI, z. 2 – 2017.

z Niepełnosprawnościami z siedzibą w Genewie⁷. W oparciu o ww. dokumenty i analizy eksperci MEiN zidentyfikowali następujące problemy, które stanowią barierę w zapewnianiu wszystkim dzieciom, uczniom i uczennicom dostępu do edukacji o wysokiej jakości:

- 1) Brak efektywnych rozwiązań w zakresie wczesnego identyfikowania potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dzieci, uczniów i uczennic oraz ograniczone zasoby w zakresie narzędzi diagnostycznych do prowadzenia oceny funkcjonalnej przez specjalistów i specjalistki szkolne oraz nauczycieli i nauczycielki.

Obecne rozwiązania w zakresie instrumentów wsparcia w systemie oświaty oparte są na modelu, w którym dopiero wykrycie poważnych problemów w funkcjonowaniu dzieci, uczniów i uczennic oraz ich potwierdzenie formalnym dokumentem (orzeczeniem) pozwala na wykorzystanie środków finansowych na zapewnienie wsparcia. Procedura wydawania orzeczeń, wymaga przypisania ucznia lub uczennicy do określonego, wąskiego katalogu rodzaju dysfunkcji, co nie uwzględnia sytuacji uczniów i uczennic z problemami spoza tego katalogu. Jednocześnie niewystarczająca jest promocja zdrowia, profilaktyka i wczesna pomoc przy wykrywaniu pierwszych objawów zaburzeń. Te deficyty systemowe pozwoli zredukować ocena funkcjonalna prowadzona przez nauczycieli i nauczycielki, która opierać się będzie na elastycznych rozwiązaniach odpowiadających na trafnie zidentyfikowane problemy w ramach bieżącej pracy z uczniem lub uczennicą, bez oczekiwania na specjalistyczne badanie w poradni psychologiczno-pedagogicznej. Prowadzenie szkolnej oceny funkcjonalnej przez nauczycieli i nauczycielki przewiduje projekt ustawy o wsparciu dzieci, uczniów i rodzin.

⁷<https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Uwagi%20ko%C5%84cowa%20OKPON%20final.pdf>

Ocena funkcjonalna rozumiana jest jako wieloaspektowy i systematyczny proces rozpoznawania zasobów i trudności ucznia lub uczennicy oraz oddziałujących na nich czynników środowiskowych. Proces ten uwzględnia analizę funkcjonowania (opartą na klasyfikacji ICF (Międzynarodowa klasyfikacja funkcjonowania, niepełnosprawności i zdrowia), wiedzy o kamieniach milowych w rozwoju dziecka) oraz – o ile została postawiona – diagnozę kryterialną (opartą na klasyfikacji medycznej ICD lub DSM), a także adekwatny i podlegający stałej ewaluacji program wsparcia⁸. Wprowadzenie oceny funkcjonalnej realizowanej zarówno przez nauczycieli i nauczycielki oraz nauczycieli specjalistów i nauczycielki specjalistki w szkołach, przedszkolach i poradniach psychologiczno-pedagogicznych wymaga opracowania, ewentualnie dostosowania, narzędzi diagnostycznych wspierających proces oceny funkcjonalnej oraz podniesienia kompetencji kadry w tym zakresie.

W ramach PO WER opracowano narzędzia diagnostyczne do oceny zdolności poznawczych, osobowości oraz funkcjonowania społeczno-emocjonalnego kierowane głównie do pracowników i pracownic poradni psychologiczno-pedagogicznych (przede wszystkim psychologów i psycholożek). Brakuje natomiast (lub wymagają uaktualnienia) odpowiednio przygotowanych narzędzi przeznaczonych dla nauczycieli i nauczycielek oraz nauczycieli specjalistów i nauczycielek specjalistek pracujących w przedszkolach i szkołach (w tym pedagogów i pedagożek szkolnych), w tym narzędzi do przesiewowej diagnozy (dostępne są tylko dwa narzędzia, przy czym tylko jedno zostało wystandaryzowane i znormalizowane).

- 2) Nauczyciele i nauczycielki nie czują się wystarczająco przygotowani do pracy w zróżnicowanej pod względem potrzeb edukacyjnych szkole.

⁸ „Model Edukacji dla Wszystkich”, 2020, s. 55

Badania⁹ wskazują, że jedną z głównych przyczyn występowania barier w dostępie do włączającego kształcenia w szkołach jest niedostateczne przygotowanie kadry. Analiza danych z monitorowania uwzględniania zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych uczniów w procesie kształcenia przeprowadzonego w roku szkolnym 2020/2021¹⁰ wskazała na konieczność wzmocnienia kompetencji kadr edukacji włączającej w zakresie uwzględniania zróżnicowania potrzeb uczniów i uczennic w procesie uczenia się – nauczania poprzez udział w doskonaleniu zawodowym. Nauczyciele i nauczycielki wskazują na niewystarczające wsparcie ze strony specjalistycznej kadry w rozwiązywaniu codziennych problemów dydaktyczno-wychowawczych¹¹. Dotyczy to w największym zakresie nauczycieli i nauczycielek przedmiotów, którzy między innymi deklarują (ok. 60% badanych), że nie wiedzą jak uniwersalnie

⁹ Podgórska-Jachnik D. (2021). Raport merytoryczny. Edukacja włączająca - bilans otwarcia. Warszawa: ORE.

<https://www.ore.edu.pl/2021/10/raport-edukacja-wlaczajaca-w-polsce/>

¹⁰ Knopik, T., Wiejak, K., Humenny, G., Płatkowski, B. (2021). Raport z badania: Monitorowanie uwzględniania zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych uczniów w procesie kształcenia. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.

¹¹ Domagała-Zyśk E., (2019), Kształcenie nauczycieli w kontekście edukacji uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – przegląd badań, Warszawa: Ministerstwo Edukacji Narodowej, s. 3–4.

Chrzanowska, I. (2021), Nauczyciele o szansach i barierach edukacji włączającej, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. Raport z konferencji pt. „Szkoła dostępna dla wszystkich uczniów – przygotowanie kadr do edukacji włączającej” (2021), Instytut Badań Edukacyjnych (materiał niepublikowany).

projektować lekcje i materiały dydaktyczne¹² przeznaczone dla uczniów i uczennic ze zróżnicowanymi potrzebami. O niskiej ocenie własnych kompetencji przez ankietowanych nauczycieli i nauczycielki może świadczyć m.in. często wyrażane przez nich przekonanie, że dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim nie powinny uczyć się w szkołach ogólnodostępnych¹³. Rozwijanie systemu doskonalenia kadr jest kluczowe i konieczne w związku z rosnącym zróżnicowaniem potrzeb uczniów i uczennic i łączy się z oczekiwaniami współczesnego rynku pracy. Wprowadzony od 1 września 2022 r. obowiązek zatrudniania nauczycieli specjalistów i nauczycielek specjalistek w przedszkolach i szkołach integracyjnych, i ogólnodostępnych stanowi odpowiedź na te wyzwania. Należy jednak zapewnić tym kadrom odpowiednie przygotowanie merytoryczne tak, aby mogły w pełni odpowiedzieć na zmieniające się potrzeby uczniów i uczennic, a także aktualizować swoje metody pracy adekwatnie do dynamicznie zmieniającej się wiedzy na temat zróżnicowania potrzeb dzieci i młodzieży (z uwzględnieniem najnowszych osiągnięć i ustaleń w obszarze badań psychopedagogicznych).

Tak więc, jednym z obszarów wymagających szybkiego wdrożenia są idee uniwersalnego projektowania w uczeniu się. Zasady UDL i racjonalnych usprawnień to zwalidowany zestaw wytycznych, których zastosowanie pozwoli zarówno nauczycielom i nauczycielkom, jak i specjalistom i specjalistkom zaprojektować materiały metodyczne pozbawione barier w dostępie dla jak największej grupy osób uczących

¹² Knopik, T., Domagała-Zyśk, E. Attitudes towards inclusion among Polish primary school teachers – a key factor to implementing inclusive education. Artykuł w trakcie publikacji.

¹³http://repozytorium.amu.edu.pl:8080/bitstream/10593/12783/1/SE%20nr%2031_2014%20Marzena_Buchnat.pdf, str. 191

się. W Polsce nie wypracowano jednak do tej pory zbioru zasad wraz z rekomendacjami dla praktyków, w jaki sposób stosować tę ogólną wizję w pracy z grupą zróżnicowaną pod względem potrzeb edukacyjnych i rozwojowych. Zaplanowane do opracowania poradniki oparte na przeprowadzonych badaniach walidacyjnych będą uwzględniały zarówno uniwersalnie zaprojektowane metody nauczania, jak i strategie oceny efektów uczenia się.

- 3) Terminologia stosowana w przepisach prawa oświatowego nie jest spójna z aktualną wiedzą naukową w dziedzinie medycyny, psychologii uczenia się i pedagogiki specjalnej.

Utrwała to stereotypy dotyczące uczniów i uczennic z niepełnosprawnościami, co sprzyja ich stygmatyzacji. Nie są zdefiniowane w przepisach prawa pojęcia używane w Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych, takie jak: „edukacja włączająca”, „projektowanie uniwersalne” czy „racjonalne usprawnienia”, co utrudnia ich realizację w praktyce szkolnej. Jednocześnie, brak uregulowań w tym zakresie jest przeszkodą do wprowadzania rozwiązań w innych obszarach m.in. wymagań w zakresie kształcenia nauczycieli. Na konieczność podjęcia działań w tym obszarze wskazał m.in. Komitet ds. Osób Niepełnosprawnych, który zarekomendował Polsce wspieranie wdrażania racjonalnych dostosowań, indywidualizacji w realizacji programów nauczania i edukacji włączającej w dostępnym środowisku oraz udzielanie odpowiedniej pomocy nauczycielom i szkołom we wspieraniu edukacji włączającej dla uczniów z umiarkowanymi i poważnymi niepełnosprawnościami.

- 4) Brakuje jednolitego systemu obiegu danych dotyczących efektywności udzielonego wsparcia edukacyjno-terapeutycznego i skuteczności stosowanych strategii pomocowych.

Uniemożliwia to wdrożenie modelu wsparcia opartego na dowodach naukowych. Agregacja danych ilościowych i jakościowych dotyczących

wykorzystywanych instrumentów i ich cykliczne analizy na poziomie ogólnopolskiego systemu informatycznego (wypracowanego m. in. W ramach projektu ukierunkowanego na cyfryzację poradni psychologiczno-pedagogicznych) oparte na jasnej wykładni prawnej (przetwarzanie danych wrażliwych) pozwolą docelowo zwiększyć efektywność edukacji dzięki rekomendowaniu praktykom działań o udowodnionej skuteczności.

- 5) Brak wsparcia uczniów i uczennic ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi w procesie przejścia między kolejnymi etapami edukacyjnymi i na rynek pracy.

W przypadku osób z niepełnosprawnością wskaźnik aktywności zawodowej wynosi zaledwie 28,8% (2021). Ocena funkcjonalna pozwalająca na wieloaspektowy opis funkcjonowania ucznia lub uczennicy stanowi istotny instrument określania predyspozycji zawodowych w kontekście zarówno dalszej nauki, jak i wejścia na rynek pracy. Brakuje jednak wypracowanej metodyki wiązania oceny funkcjonowania ucznia lub uczennicy ze wspieraniem ich w procesie przechodzenia między kolejnymi etapami zarówno w aspekcie adaptacji (wsparcie psychologiczno-doradcze), jak i efektywnego wykorzystywania zgromadzonych informacji jako potencjalnych czynników wpływających na aktywności edukacyjno-zawodowej.

- 6) Dezaktualizacja narzędzi diagnostycznych w związku z dynamicznymi zmianami społecznymi i kulturowymi.

Wypracowane narzędzia diagnostyczne wymagają cyklicznej aktualizacji tak, aby w pełni odnosić się do zmian w funkcjonowaniu uczniów i uczennic (m.in. w kontekście zmian cywilizacyjnych i kulturowych). Elektroniczna wersja narzędzi wraz ze wspólną bazą wyników pozwala na regularne monitorowanie adekwatności narzędzi do potrzeb i poziomu funkcjonowania kolejnych pokoleń dzieci

i młodzieży. Umożliwia to mniej kosztowne modyfikowanie narzędzi - zamiast tworzenia zupełnie nowych produktów.

Poza działaniami opisanymi wyżej w zakresie rozwoju edukacji włączającej dotychczas w zakresie podniesienia kompetencji nauczycieli zrealizowano:

- 1) szkolenia dla kadr edukacji włączającej dla co najmniej 28 tys. osób (tj. nauczyciele i nauczycielki, dyrektorzy i dyrektorki, kadry placówek doskonalenia nauczycieli, jednostek samorządu terytorialnego i kuratoriów, którzy już realizują działania w ramach edukacji włączającej lub przygotowują się do tego);
- 2) uruchomiono sześć kierunków studiów podyplomowych:
 - organizacja i realizacja czterosemestralnych studiów podyplomowych, kwalifikacyjnych - wczesne wspomaganie rozwoju dziecka i wsparcia rodziny;
 - doskonalące studia podyplomowe dla nauczycieli i nauczycielek szkół podstawowych i ponadpodstawowych prowadzących zajęcia z uczniami i uczennicami o zróżnicowanych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych;
 - studia podyplomowe doskonalące w zakresie metodyki wspomagania komunikacji językowej uczniów;
 - doradca lub doradczyni rodziny - studia podyplomowe interdyscyplinarne – doskonalące;
 - psychologia edukacyjna z przygotowaniem pedagogicznym;
 - pedagog specjalny lub psycholożka specjalna w edukacji włączającej;
- 3) od września 2022 roku obowiązują minimalne standardy zatrudnienia nauczycieli specjalistów i nauczycielek specjalistek w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych. Zmiany zostały wprowadzone ustawą

o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw
(Dz.U. 2022 poz. 1116);

- 4) podpisane zostało memorandum o współpracy pomiędzy ministrem edukacji i nauki i UNICEF, w ramach którego realizowany będzie projekt, w którym ponad 11 tys. nauczycieli specjalistów i nauczycielek specjalistek otrzyma wsparcie szkoleniowo-doradcze w formule uczenia się przez działanie.

Efektem wypracowanych rozwiązań organizacyjnych i metodycznych będzie zwiększenie dostępności procesu uczenia się i nauczania w polskim systemie oświaty oraz podniesienie jakości edukacji poprzez wdrożenie procesu oceny funkcjonalnej i wsparcie kompetencyjne kadr nauczycieli i nauczycielek oraz specjalistek i specjalistów.

Trwałość rezultatów projektu odnoszących się do modelowych rozwiązań w zakresie wzmacniania dostępności uczenia się i nauczania zapewniona zostanie poprzez włączenie ich do praktyki edukacyjnej. Temu służą m. in. działania szkoleniowe oraz doradcze skierowane do kadr systemu oświaty, a także rekomendacje do zmian legislacyjnych. Opracowany system zbierania danych, model realizacji oceny funkcjonalnej oraz standard aktualizacji narzędzi diagnostycznych będą trwałym wkładem w działania edukacyjne, także po zakończeniu projektu (w ramach polityki MEiN).

**Główne zadania przewidziane do realizacji w projekcie,
ze wskazaniem grup docelowych (o ile dotyczy),
planowanych terminów realizacji zadań (o ile dotyczy)
oraz szacunkowych kosztów ich realizacji (% budżetu
projektu – o ile dotyczy)**

Zaplanowano następujące zadania:

- 1) **przeprowadzenie i przygotowanie analizy zasobów**
(z uwzględnieniem produktów i rezultatów PO WER) **i potrzeb**

(w kontekście narzędzi, produktów, kompetencji, kwalifikacji) kadr systemu oświaty w zakresie edukacji włączającej, ze szczególnym uwzględnieniem projektowania uniwersalnego oraz racjonalnych usprawnień.

Celem tego działania jest uporządkowanie, skatalogowanie i opracowanie etykiet dla potencjalnych użytkowników i użytkowniczek tych produktów (np. obszar diagnozy, obszar terapii, grupa indywidualnych potrzeb edukacyjnych, etap rozwojowy) w kontekście ich nowego zastosowania w ocenie funkcjonalnej oraz w procesie planowania wsparcia edukacyjno-terapeutycznego.

Istotnym elementem tego zadania będzie badanie potrzeb odbiorców i odbiorczyń (kadr systemu oświaty) w odniesieniu do zadań związanych ze szkolną oceną funkcjonalną oraz podnoszeniem dostępności edukacji. Rezultaty tego badania będą podstawą określenia zakresu opisu funkcjonalności poszczególnych produktów (do szkolnej oceny funkcjonalnej) i ich ewentualnych adaptacji.

Poszczególne zasoby będą udostępniane adekwatnie do potrzeb i zgodnie z uprawnieniami w systemach informatycznych MEiN.

Analiza potrzeb będzie przeprowadzona z udziałem m.in. przedstawicieli i przedstawicielek interesariuszy systemu oświaty, w tym jednostek systemu oświaty, związków zawodowych, organizacji i stowarzyszeń zawodowych kadr systemu oświaty, rodziców, uczniów i uczennic.

Grupa docelowa: kadry systemu oświaty (pracownicy i pracownice poradni psychologiczno-pedagogicznych, nauczyciele specjaliści i nauczycielki specjalistki zatrudnieni w szkołach i placówkach, tj. psychologzy i psycholożki, pedagogzy i pedagożki, doradcy i doradczynie zawodowi; nauczyciele i nauczycielki przedmiotowi).

- Szacowany budżet - ok. 2% kosztów bezpośrednich
- Planowany termin realizacji: od 1. do 24. miesiąca realizacji

2) opracowanie 5 pakietów narzędzi do monitorowania rozwoju dzieci w ramach szkolnej oceny funkcjonalnej, w tym narzędzi diagnostycznych przeznaczonych do oceny rozwoju dzieci

Pakiety będą dotyczyć okresu: do 3. roku życia, wychowania przedszkolnego, 1. etapu edukacji, 2. etapu edukacji, szkoły ponadpodstawowej.

Narzędzia będą zgodne z ideą UDL, będą dostępne w wersji elektronicznej (z możliwością druku). Kluczowym komponentem tego działania jest etap konsultacji wypracowanych prototypów z interesariuszami oraz ich testowanie (jako etap w procedurze standaryzacji narzędzi diagnostycznych).

Grupa docelowa: kadry systemu oświaty (pracownicy i pracownice poradni psychologiczno-pedagogicznych, nauczyciele specjaliści i nauczycielki specjalistki zatrudnieni w szkołach i placówkach, tj. psychologzy i psycholożki, pedagogzy i pedagożki, doradcy i doradczynie zawodowi; nauczyciele i nauczycielki przedmiotowi - dot. części narzędzi).

- Szacowany budżet - ok. 11% kosztów bezpośrednich
- Planowany termin realizacji: od 1. do 48. miesiąca realizacji

3) opracowanie 4 pakietów narzędzi diagnostycznych, w ramach szkolnej oceny funkcjonalnej

Pakiety będą przeznaczone dla uczniów w wieku 7 – 17 lat o ponadprzeciętnym potencjale intelektualnym i będą obejmować:

- min. 2 testy psychometryczne i 2 podręczniki do ich stosowania;
- min. 1 skalę obserwacyjną;
- 1 zestaw materiałów postdiagnostycznych.

Pakiety ukierunkowane są na identyfikację czterech typów uzdolnień: matematycznych, o charakterze branżowym (bezpośrednio powiązanych z daną profesją, np. mechatronicznych, gastronomicznych), językowych

oraz naukowo-badawczych. Narzędzia będą służyć szczegółowej identyfikacji uzdolnień oraz czynników krystalizacji uzdolnień (wyłaniania się konkretnych zestawów zdolności kierunkowych).

Grupa docelowa: kadry systemu oświaty (pracownicy i pracownice poradni psychologiczno-pedagogicznych, nauczyciele specjaliści i nauczycielki specjalistki zatrudnieni w szkołach i placówkach, tj. psycholodzy i psycholożki, pedagodzy i pedagożki, doradcy i doradczynie zawodowi; nauczyciele i nauczycielki przedmiotowi - dot. części narzędzi).

- Szacowany budżet - ok. 10% kosztów bezpośrednich
- Planowany termin realizacji: 13-54. miesiąc realizacji

4) renormalizacja (zaktualizowanie norm do testów)

Renormalizacja będzie dotyczyć testów w obszarze: poznawczym, emocjonalno-społecznym oraz osobowościowym (narzędzia opracowane w ramach PO WER). Renormalizacja testów zapewnia adekwatną i dokładną interpretację wyników. Jest ona szczególnie istotna w warunkach dynamicznych zmian w funkcjonowaniu psychologicznym uczniów, i zgodnie ze Standardami dla testów stosowanych w pedagogice i psychologii¹⁴ powinna być prowadzona z odpowiednią częstotliwością. Celem tego zadania jest wypracowanie standardu aktualizowania norm dla testów wypracowanych w PO WER dostępnych w wersji elektronicznej dzięki agregacji zanonimizowanych danych na serwerze MEiN (platforma z testami). Wykorzystanie tej możliwości pozwoli spełnić potrzebę elastycznej renormalizacji testów psychologicznych. W tym przypadku

¹⁴ American Educational Research Association, American Psychological Association, National Council on Measurement in Education, Joint Committee on Standards for Educational, & Psychological Testing (US). (2014). Standards for educational and psychological testing. Washington, DC: American Educational Research Association.

będą to tzw. "user norms"¹⁵, czyli normy na bazie danych zebranych w badaniach prowadzonych przez użytkowników testów w codziennej praktyce, dzięki czemu renormalizacja będzie dużo mniej kosztowna niż ma to miejsce aktualnie.

Grupa docelowa: kadry systemu oświaty (pracownicy i pracownice poradni psychologiczno-pedagogicznych, nauczyciele specjaliści i nauczycielki specjalistki zatrudnieni w szkołach i placówkach, tj. psychologowie i psychologowie, pedagogowie i pedagogowie, doradcy i doradczynie zawodowi; nauczyciele i nauczycielki przedmiotowi - dot. części narzędzi).

- Szacowany budżet - ok. 8% kosztów bezpośrednich
- Planowany termin realizacji: od 25. do 54. miesiąca realizacji

5) **opracowanie wersji elektronicznej, renormalizacja**

i implementacja norm do aplikacji komputerowych dla już opracowanych w ramach PO WER i wcześniejszej perspektywie finansowej UE testów rekomendowanych do wykorzystania w procesie oceny funkcjonalnej

Grupa docelowa: kadry systemu oświaty (pracownicy i pracownice poradni psychologiczno-pedagogicznych, specjaliści i specjalistki zatrudnieni w przedszkolach, szkołach i placówkach).

- Szacowany budżet - ok. 8% kosztów bezpośrednich
- Planowany okres realizacji: od 13. do 54. miesiąca realizacji

¹⁵ American Educational Research Association, American Psychological Association, National Council on Measurement in Education, Joint Committee on Standards for Educational, & Psychological Testing (US). (2014). Standards for educational and psychological testing. Washington, DC: American Educational Research Association.

6) opracowanie zestawu narzędzi, w ramach szkolnej oceny funkcjonalnej, do wieloaspektowego pomiaru dobrostanu uczniów na 4 etapach edukacji (dot. osób w wieku od 4 do 20 lat)

Grupa docelowa: kadry systemu oświaty (pracownicy i pracownice poradni psychologiczno-pedagogicznych, specjaliści i specjalistki zatrudnieni w przedszkolach, szkołach i placówkach, wychowawcy).

- Szacowany budżet - ok. 13% kosztów bezpośrednich
- Planowany termin realizacji: od 1. do 54. miesiąca realizacji

7) opracowanie pakietu e-poradników i materiałów metodycznych

Będą one skierowane do nauczycieli i nauczycielek oraz specjalistów i specjalistek w zakresie pracy z grupą uwzględniającą zróżnicowanie potrzeb edukacyjnych i rozwojowych (implementacja idei UDL oraz racjonalnych usprawnień), w tym w zakresie przygotowania programów nauczania, scenariuszy lekcji, sposobów weryfikacji efektów uczenia zgodnie z zasadami UDL.

Grupa docelowa: kadry systemu oświaty (pracownicy i pracownice poradni psychologiczno-pedagogicznych, nauczyciele specjaliści i nauczycielki specjalistki zatrudnieni w szkołach i placówkach, tj. psycholodzy i psycholożki, pedagogzy i pedagożki, doradcy i doradczynie zawodowi; nauczyciele i nauczycielki przedmiotowi).

- Szacowany budżet - ok. 7% kosztów bezpośrednich projektu
- Planowany termin realizacji: od 1. do 40. miesiąca realizacji

8) opracowanie, jako element szkolnej oceny funkcjonalnej, modelu wsparcia przejścia między poszczególnymi etapami kształcenia oraz wejściu na rynek pracy (z systemu edukacji)

Model skierowany będzie do wszystkich uczniów i uczennic. Uwzględnić będzie także materiały metodyczne dla nauczycieli i nauczycielek,

rodziców oraz przedstawicieli i przedstawicielek otoczenia społeczno-gospodarczego wspierającymi ten proces.

W ramach działania zaplanowano konsultacje i testowanie proponowanych rozwiązań w wybranych próbach reprezentatywnych dla grup docelowych.

Grupa docelowa: kadry systemu oświaty (pracownicy i pracownice poradni psychologiczno-pedagogicznych, nauczyciele specjaliści i nauczycielki specjalistki zatrudnieni w szkołach i placówkach, tj. psychologzy i psycholożki, pedagogzy i pedagożki, doradcy i doradczynie zawodowi; nauczyciele i nauczycielki przedmiotowi), rodzice, pracodawcy, uczniowie i uczennice.

- Szacowany budżet - ok. 5% kosztów bezpośrednich projektu
- Planowany termin realizacji: od 13. do 40. miesiąca realizacji

9) opracowanie i wdrożenie rozwiązań w zakresie monitorowania i zapewniania wysokiej jakości kształcenia osób uczących się – edukacji włączającej (w edukacji formalnej) z uwzględnieniem zróżnicowania ich potrzeb rozwojowych i edukacyjnych

W czasie realizacji projektu zaprojektowane będą rozwiązania w zakresie monitorowania dostępności edukacji. Rozwiązania zostaną zwalidowane na próbach pilotażowych, a następnie wdrożone. Analizy danych będą prowadzone cyklicznie, a na ich podstawie zostaną opracowane rekomendacje dla zmian. Rozwiązania te pozwolą na rzetelną analizę skuteczności podejmowanych działań zarówno w aspekcie merytorycznym, organizacyjnym, jak i finansowym, ponadto pozwolą oprzeć wsparcie edukacyjno-specjalistyczne na modelu evidence based.

Zadanie uwzględnia etap konsultacji z interesariuszami.

Grupa docelowa: przedstawiciele i przedstawicielki organów prowadzących szkoły i placówki, MEiN.

- Szacowany budżet - ok. 6% kosztów bezpośrednich projektu

- Planowany termin realizacji: od 1. do 48. miesiąca realizacji

10) **opracowanie materiałów szkoleniowych** dotyczących produktów zadań 2 - 9 dla kadr systemu oświaty

- Szacowany budżet - ok. 2% kosztów bezpośrednich projektu
- Planowany termin realizacji: od 34. do 58. miesiąca realizacji

11) **wsparcie szkoleniowo-metodyczne** dla kadr systemu oświaty.

Będzie ono organizowane w różnych formach, dostosowanych do potrzeb poszczególnych grupy, do których należeć będą przede wszystkim nauczyciele i nauczycielki, w tym nauczyciele specjaliści i nauczycielki specjalistki oraz dyrektorzy i dyrektorki przedszkoli, szkół i placówek ogólnodostępnych. Celem wsparcia edukacyjnego będzie przygotowanie kadr do wdrożenia rozwiązań wypracowanych w projekcie.

Wsparcie szkoleniowo-metodyczne ma na celu prezentację zasad stosowania wypracowanych produktów i korzyści, jakie dzięki ich wykorzystaniu w praktyce zawodowej mogą odnieść sami nauczyciele i nauczycielki oraz specjaliści i specjalistki, jak i uczniowie i uczennice – główni odbiorcy wysokiej jakości edukacji włączającej. Wszystkie działania mają charakter wdrożeniowy, gdyż ich metodyka oparta będzie na uczeniu się w działaniu, tzn. kluczowym komponentem wsparcia jest krytyczna analiza praktyki (diagnostycznej, doradczej, terapeutycznej, kształceniowej) uczestników i uczestniczek, która uwzględni korzystanie z nowych produktów.

Działania edukacyjne zaplanowano m.in. jako:

- cykle konferencji stacjonarnych organizowanych we wszystkich miastach wojewódzkich;
- specjalistyczne szkolenia on-line;
- doradztwo i konsultacje stacjonarne i on-line;

- tworzenie i prowadzenie sieci współpracy nauczycieli i nauczycielek oraz specjalistek i specjalistów;
- cykle webinarów i podcastów.

Grupa docelowa: kadry systemu oświaty (pracownicy i pracownice poradni psychologiczno-pedagogicznych, nauczyciele specjaliści i nauczycielki specjalistki zatrudnieni w szkołach i placówkach, tj. psychologzy i psycholożki, pedagogzy i pedagożki, doradcy i doradczynie zawodowi; nauczyciele i nauczycielki przedmiotowi), pracownicy i pracownice administracji oświatowej.

- Szacowany budżet - ok. 27% kosztów bezpośrednich
- Planowany termin realizacji: od 36. do 67. miesiąc realizacji

Wszystkie zadania przewidziane do realizacji w projekcie będą poprzedzone szerokimi konsultacjami społecznymi z interesariuszami zaangażowanymi w proces edukacji: m.in.: kadrami systemu oświaty, organami prowadzącymi, przedstawicielami NGO oraz partnerów społecznych.

Udział interesariuszy na każdym etapie realizacji projektu pozwoli dostosować produkty do potrzeb i oczekiwań ich potencjalnych użytkowników oraz odpowiadać na zmiany w tym zakresie.

Ponadto Wnioskodawca zaplanuje zatrudnienie w ramach projektu (przez okres realizacji całego projektu) na umowę o pracę w wymiarze co najmniej 0,5 etatu co najmniej 2 osób z niepełnosprawnością w rozumieniu Wytycznych dotyczących realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027.

Czy projekt będzie realizowany w partnerstwie?

Nie

Czy projekt będzie projektem grantowym?

Nie

Przewidywany termin złożenia wniosku o dofinansowanie

2. kwartał 2023 r.

Przewidywany okres realizacji projektu

czerwiec 2023 r. – grudzień 2028 r.

Szacowany budżet projektu

Szacowana kwota wydatków w projekcie w podziale na lata i ogółem (PLN):

- w roku 2023: 4 500 000,00
- w roku 2024: 13 500 000,00
- w roku 2025: 23 500 000,00
- w roku 2026: 20 000 000,00
- w roku 2027: 25 000 000,00
- w roku 2028: 5 079 600,00

ogółem: 91 579 600,00

Wymagany wkład własny beneficjenta (PLN): Nie

Szacowany wkład UE (PLN): 75 571 485,92

Cross-financing: Nie

Zakładane efekty projektu wyrażone wskaźnikami

Wskaźniki rezultatu

- 1) Liczba przedstawicieli kadr edukacji włączającej, którzy podnieśli kompetencje

Wartość docelowa dla projektu: 13 300

- 2) Liczba zwalidowanych rozwiązań ukierunkowanych na podniesienie jakości edukacji włączającej w Polsce

Wartość docelowa dla projektu: 9

Wskaźniki produktu

- 1) Liczba przedstawicieli kadr edukacji włączającej objętych wsparciem

Wartość docelowa dla projektu: 14 000

- 2) Liczba opracowanych narzędzi i zestawów materiałów metodycznych do pracy z osobami uczącymi się z uwzględnieniem zróżnicowania ich potrzeb edukacyjnych i rozwojowych

Wartość docelowa dla projektu: 51

Szczegółowe kryteria wyboru projektów

Nie dotyczy

Podpis osoby upoważnionej do podejmowania decyzji w zakresie Roczego Planu Działania

Miejscowość, data: Warszawa, 28 czerwca 2023

Podpis osoby upoważnionej: Marzena Machałek, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji

Data zatwierdzenia fiszki w ramach Roczego Planu Działania: 29 czerwca 2023

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Ministerstwo Funduszy
i Polityki Regionalnej